

Leidraad bij

Het Haagse sociaal domein *kansenkaart voor de herinrichting*

Colofon

Rekenkamer Den Haag

Leden

- mevrouw Ing Yoe Tan, waarnemend voorzitter
- de heer Pieter Welp, collegelid

Aan dit project hebben meegewerkt

Mirjam Swarte, secretaris Rekenkamer Den Haag
Bob de Levita, Radar Advies
Kees Verhaar, JSO
Louke Vianen, JSO
Thijs Janssen, JSO

Infographics

Maaïke Wijnands, Oehoe

Contactgegevens:

Rekenkamer Den Haag
Postbus 19157
2500 CD Den Haag
Telefoon 070 - 353 20 48
Fax 070 - 353 29 13
www.rekenkamerdenhaag.nl

Bezoekadres:

Stadhuis
Spui 70
2511 BT Den Haag

Datum

12 september 2013

Copyright

De informatie, inclusief beeldmerken, logo's en fotomateriaal zijn wettelijk beschermd. Niets uit de teksten of grafische voorstellingen uit dit document van Rekenkamer Den Haag mag zonder schriftelijke toestemming van Rekenkamer Den Haag worden verspreid en/ of verveelvoudigd. Gebruik van de informatie voor persoonlijke doeleinden is toegestaan. Citeren is alleen toegestaan met bronvermelding.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding	5
Hoofdstuk 2	Haagse sociaal domein en de decentralisaties	7
Hoofdstuk 3	3d-transitieproces: benutten van kansen	13
Hoofdstuk 4	Toepassen Haagse Kansenkaart	23
Bijlage	Bestaande kaders, planning kaderstelling en markt & aanbieders per sector	25

1. Inleiding

Het sociaal domein is volop in beweging. Binnen de sectoren werk, zorg, jeugd en onderwijs zijn grote veranderingen gaande: de invoering van de participatiewet, de decentralisatie van AWBZ naar de WMO, de transitie Jeugdzorg en de invoering van het passend onderwijs.

De uitdagingen bij de veranderingen zijn groot. Hoe bied je als stad (kwetsbare) burgers de ondersteuning die ze nodig hebben? Uitgangspunten van de decentralisatieoperaties zijn: verbetering van de taakuitvoering door meer effectiviteit en efficiëntie en een groter beroep op de eigen kracht van burgers en de ‘civil society’. Dit zijn geen nieuwe uitgangspunten voor het college. Ook zonder de decentralisaties was het Haagse beleid al gericht op een solide en sociaal vangnet voor de groep kwetsbare burgers in de stad, met de versterking van eigen kracht en zelfoplossend vermogen van de Haagse burgers als uitgangspunt.¹ Het sociaal domein functioneert pas succesvol als de verschillende onderdelen en sectoren goed met elkaar zijn afgestemd en verbonden. Het doel van deze kansenkaart is raadsleden daarbij een hulpmiddel te bieden en zo de kansen die de transformatie biedt optimaal te benutten voor de burgers van Den Haag.

De leidraad is als volgt opgebouwd. Het tweede hoofdstuk beschrijft kort het Haagse sociale domein en de decentralisaties. Het derde hoofdstuk gaat in op de knooppunten waar de kansen en de risico's liggen. Tot slot in hoofdstuk vier een aantal handreikingen voor het gebruik van de Haagse kaart. In de bijlage is per sector weergegeven wat de bestaande kaders zijn (halverwege 2013), wat de planning is en hoe de regio, de markt eruit zien en welke aanbieders er zijn.

¹ Ontleend aan notitie Overkoepelende aanpak 3 decentralisaties.

2. Haagse sociaal domein en de decentralisaties

De kansenkaart is een hulpmiddel bij het beoordelen van voorstellen in het sociaal domein op de kansen voor ontkokering. Het zal de komende tijd de kunst zijn door de bomen het bos te blijven zien in de massa benodigde voorstellen, ter uitwerking van de decentralisaties. Kernvraag daarbij is of en in hoeverre de voorstellen bijdragen aan de optimalisatie van het nieuwe Haagse sociaal domein?

Nieuwe kansen: wat gaat er veranderen²

Zorg en Welzijn

De gemeente krijgt vanaf 2015 veel meer verantwoordelijkheden voor het ondersteunen van mensen met een beperking. Het gaat bijvoorbeeld om de begeleiding van mensen met een psychiatrische ziekte of de dagbesteding van een verstandelijk gehandicapte. Het vertrekpunt is en blijft – net als bij de andere decentralisaties – de eigen kracht van de burger en diens familie en vrienden. Voor de zaken die mensen niet zelf kunnen regelen, moet de gemeente zorg en hulp bieden in de vorm van een ‘maatwerkarrangement’. Voor begeleiding en persoonlijke verzorging doen burgers nu nog een beroep op de AWBZ, straks moeten ze daarvoor naar het Wmo-loket van de gemeente. Ook de ouderenzorg verandert ingrijpend. Het kabinet heeft besloten tot extramuralisering van de AWBZ. Dat betekent dat ouderen zo lang mogelijk thuis moeten blijven wonen. Alleen mensen die het zelfstandig echt niet meer redden, krijgen nog een indicatie voor een verpleeghuis. De ZZP's (zorgzwaartepakketten) 1 tot en met 3 (en later mogelijk ook ZZP 4) gaan uit de AWBZ. Ook deze budgetten gaan naar de gemeenten. Het gaat weliswaar om veel geld, maar de zorg en begeleiding voor ouderen kost ook veel geld. De extramuralisering is geen onderdeel van de decentralisatie, maar door de samenloop met de decentralisatie AWBZ is de veranderopgave voor gemeenten wel extra gecompliceerd.

Jeugd

Vanaf 2015 worden gemeenten verantwoordelijk voor alle zorg voor minderjarigen. Naast opvoedondersteuning (CJG) betreft dat (gesloten) jeugdzorg, jeugd-ggz, zorg voor licht verstandelijk beperkten, jeugdbescherming en reclassering. Nog dit najaar (voor 31 oktober 2013) maken gemeenten afspraken met aanbieders voor de inkoop van zorg in het jaar 2015. Het wetsontwerp Jeugdwet gaat rond de zomer 2013 naar de Tweede Kamer. Eind van dit jaar moet de parlementaire behandeling afgerond zijn. Voor gemeenten is 2014 het invoeringsjaar, op 1 januari 2015 treedt de wet in werking.

Gemeenten krijgen voor de jeugdzorg een wettelijke voorzieningsplicht. De gemeenteraad moet kaders vaststellen en een beleidsplan goedkeuren. Uiteindelijk staat in de verordening hoe alles precies wordt geregeld, ook hoe u dat als raadslid kunt controleren en de prestaties van de uitvoering uiteindelijk kunt monitoren.

Gemeentelijke instellingen kunnen niet alle zorg zelf aanbieden, specialistische hulp is immers niet overal voorhanden. Regionale samenwerking is daarom noodzakelijk. De nieuwe steunpunten kindermishandeling en huiselijk geweld worden op regionale schaal ingericht. Ook de contracten en de bekostiging van jeugdbescherming en jeugdreclassering vinden plaats op regionale schaal. Het is bovendien gewenst om intramurale en specialistische zorg regionaal of landelijk in te kopen (inkoopkracht, specialistische kennis). Dit voorjaar hebben de gemeenten het Rijk laten weten in welke regio ze gaan samenwerken. Overigens blijken regio's per sector te verschillen, zie de bijlage.

² Grotendeels overgenomen van VNG-raadgevers (www.vng.nl/producten-diensten/diensten/raadsleden-decentralisaties), en de 'Handreiking verbinding passend onderwijs en de zorg voor jeugd' (www.vpo-handreiking.nl)

Werk en Inkomen

Met de Participatiewet komt er één regeling voor iedereen die voorheen een beroep deed op de Wwb, Wajong of Wsw. Gemeenten moeten straks zorgen dat mensen werk krijgen en het inkomen aanvullen als mensen niet (geheel) het minimumloon kunnen verdienen. De Wajongeren zijn voor de gemeente een nieuwe, grote doelgroep. Het gaat in totaal jaarlijks om 10 duizend jongeren met een arbeidsbeperking, waarvan naar verwachting de helft een uitkering zal aanvragen. Daarnaast komt er een herkeuring van de huidige Wajongeren, daardoor vallen naar schatting nog 90 duizend jongeren extra onder de verantwoordelijkheid van gemeenten. De Participatiewet regelt ook dat de sociale werkvoorziening op termijn ophoudt te bestaan. Vanaf 2015 komen er geen nieuwe mensen op de wachtlijst. Dat betekent dat mensen met een arbeidsbeperking bij reguliere werkgevers aan de slag moeten. Alleen voor mensen die echt niet kunnen functioneren op een gewone werkplek, moeten de gemeenten straks gezamenlijk zorgen voor 30 duizend beschutte banen (ter vergelijking: nu zijn er in de sociale werkvoorziening 90 duizend banen). De middelen voor Wsw, Wajong en re-integratie worden samengevoegd.

Passend Onderwijs

Met de stelselwijzingen Passend onderwijs en transitie Jeugdzorg wordt de verantwoordelijkheid voor hulp aan kinderen en gezinnen, die extra ondersteuning nodig hebben, belegd bij schoolbesturen en gemeenten. Schoolbesturen krijgen de opdracht en de middelen om elk kind passend onderwijs te bieden. Gemeenten worden verantwoordelijk voor hulpverlening aan jeugdigen en ouders in gezin, wijk en buurt. Sinds jaar en dag is de afstemming tussen onderwijs en jeugdhulpverlening een knelpunt. Nu de gemeentelijke overheid meer bevoegdheden op beide sectoren krijgt is dat een grote kans op verbetering. Onderwijs en jeugdhulpverlening hebben de opdracht hun speelvelden met elkaar te verbinden en de plannen over en weer af te stemmen. Dat ligt voor de hand omdat de achterliggende gedachte dezelfde is, namelijk effectiever, sneller en preventiever ondersteuning bieden aan kinderen en ouders die hulp nodig hebben bij opgroeien, opvoeding en onderwijs. Voor de hulpverlening is onderwijs een belangrijke vind- en volplaats: vroegtijdige signalering van problemen bij leerlingen en hun verzorgers en monitoring van effecten van ingezette hulp. Voor bepaalde groepen leerlingen in het onderwijs is de hulpverlening onmisbaar bij de optimalisering van schoolprestaties.

De invoering van Passend onderwijs zal naar verwachting ook doorwerken op het leerlingenvervoer, en op onderwijshuisvesting. De gemeente doet er verstandig aan in het overleg met de schoolbesturen deze onderwerpen te betrekken zodat onderwijs, ondersteuning, huisvesting en vervoer beter in hun samenhang besproken kunnen worden. Ook de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt hoort daarbij.

Substantiële groepen met meerdere problemen

Substantiële groepen Nederlanders hebben te maken met meerdere problemen op verschillende leefgebieden. Deze ‘multiproblematiek’ maakt het krijgen en houden van werk moeilijk. Een eerste cijfermatige verkenning voor het Ministerie van SZW liet zien dat het om ruim 300.000 mensen gaat.³ Deze mensen zijn vaak in een vicieuze cirkel van problemen terecht gekomen die ze zelf niet meer kunnen doorbreken. In onderzoek van *Meccano/ AStri* zijn groepen onderscheiden waarin de multiproblematiek en het gebrek om daar op eigen kracht uit te komen in het bijzonder speelt. Er zijn vijf groepen onderzocht⁴:

1. Laag opgeleiden
2. Jongeren
3. Ex-gedetineerden
4. Licht verstandelijk beperkten
5. Zieke vangnetters/ Wwb'ers met een arbeidsbeperking.

³ Bosselaar, H., E. Maurits, P. Molenaar-Cox en R. Prins (2010), *Multiproblematiek bij cliënten, verslag van een verkenning in relatie tot arbeidsparticipatie*, Den Haag: Ministerie van SZW.

⁴ Dit sluit niet uit dat er ook andere groepen zijn die met multiproblematiek te maken hebben.

Bij deze groepen zijn vooral factoren aan de orde als een laag opleidingsniveau, gezondheidsproblemen, gebrek aan relevante werkervaring en langdurige werkloosheid. Bij deze categorie gezinnen zijn meer schulden, verslaving, criminaliteit, opvoedingsproblemen en voortijdig schoolverlaten dan gemiddeld. De ontwikkelingen in het sociale domein staan niet stil.⁵ Met de verdergaande decentralisaties krijgen gemeenten veel meer mogelijkheden de inrichting en het functioneren van het sociaal domein te beïnvloeden en te besturen. Het gemeentelijk beleid kan een aantal knelpunten in de uitvoeringspraktijk aanpakken:

- De hulpverlening is te vaak beperkt gericht op een individu en onvoldoende op de omgeving of het gezin. Daarmee worden soms meer of niet de meest nijpende problemen aangepakt dan nodig. Sommige problemen bij kinderen veranderen ten goede of verdwijnen bijvoorbeeld als het met of tussen de ouders beter gaat;
- De hulpverlening kan te veel gericht zijn op het bieden van zorg en niet op toeleiding naar werk, terwijl werk leidt tot economische zelfredzaamheid en minder zorgbehoeften;
- Er wordt te veel volgtijdelijk gewerkt: eerst de verslaving en schuldproblematiek oplossen en daarna ondersteunen richting werk;
- De huidige werkwijze leidt te vaak tot passiviteit van de hulpzoekers;
- Er zijn te veel hulpverleners per multiprobleemgezin, zodat diffusie van verantwoording en ondoelmatige hulpverlening kan optreden.
 - o Een professional gaf aan: "Nu is er sprake van een 'file voor de voordeur': er zijn te veel hulpverleners en casemanagers bij probleemgezinnen."
- De financiële prikkels zijn verkeerd. Hierdoor wordt er te laat, te lang en met te zware middelen ingegrepen bij gezinnen waar het niet goed gaat.
- Hulpverlening is vaak te lang afhankelijk van medewerking bij de hulpzoekers.
 - o Schoolverzuim biedt via de leerplichtwet mogelijkheden met multiprobleem gezinnen om de tafel te komen.

Financiële kaders leggen een druk op de gemeenten en bieden hen tegelijkertijd de legitimatie van meet af aan voortvarend de kansen voor verbetering van effectiviteit en efficiëntie op te pakken. Gemeenten hebben nog bij de invoering van de Wwb en Wmo laten zien dat ze op innovatieve wijze de verbinding wisten te leggen tussen nieuwe en bestaande taken en samenhang tussen de leefdomeinen. Gemeenten hebben als lokale bestuurslaag de beste besturingsmogelijkheden vanwege de nabijheid tot de burger. Door de korte afstand tot de burger kan de gemeente de burgers betrekken en voeling houden met de concrete praktijk (de resultaten monitoren). Door de bundeling van verantwoordelijkheden op vrijwel alle sectoren van het sociaal domein kan de gemeente naar het veld toe samenhang stimuleren en mogelijk zelfs afdwingen. Langs die weg kan de gemeente zorgen voor een samenhangend aanbod in buurten en wijken. Daarbij zijn logistiek, locatie en schaal belangrijke factoren, de organisatie van processen is doorslaggevend. Via de inkoopcontracten met de instellingen kan de gemeente sturen op afstemming en samenhang. Dit biedt kansen:

- korte lijnen en direct iets doen voor gezin/ huishouden in plaats van indiceren, doorschuiven, papieren bureaucratie en lange wachttijden;
- planmatige aanpak in plaats van 10 tot 20 hulpverleners per probleemgezin (let op schaal en bureaucratie: overhead en administratie versus ruimte en steun voor de hulpverlener);
- gericht op resultaat door financiering op basis van concrete effecten, (zoals die blijken uit monitoring van de praktijk), in plaats van van activiteiten.

⁵ Levita, B. de, den Uyl, R, *Toekomstschets inrichting sociaal domein Arbeidstoeleiding van multiprobleemcliënten centraler*, Den Haag: Ministerie van SZW.

3D-aanpak gemeente Den Haag

De gemeente Den Haag bouwt verder aan een lokaal systeem van (jeugd)zorg en (arbeids)ondersteuning waarmee (kwetsbare) burgers beter worden geholpen tegen minder kosten.

Voor de samenhang heeft de gemeente een overkoepelende aanpak. Burgers moeten meer worden aangesproken op en ondersteund bij wat zij individueel en in onderling verband kunnen doen.

De gemeente biedt zo nodig integrale hulpverlening op maat op verschillende leefgebieden.

Daarmee kan de gemeente Den Haag haar doel bereiken:

- A. Efficiëntie en effectiviteit;
- B. Preventie en zelfwerkzaamheid van burgers;
- C. Solide en sociale aanpak voor de meest kwetsbare burgers.

De uiteindelijke maatschappelijke effecten die de gemeente wil bereiken:

- A. Efficiëntie en effectiviteit
 - a. Burgers maken meer gebruik van collectieve (in plaats van individuele) ondersteuning;
 - b. De kosten voor interventies/ voorzieningen zijn afgenomen.
- B. Preventie en zelfwerkzaamheid
 - a. Minder inwoners maken gebruik van zware ondersteuning;
 - b. Ondersteuning is gericht op het vergroten van de zelfredzaamheid;
 - c. Burgerkracht is versterkt: toename van het aantal initiatieven van burgers in het sociaal domein.
- C. Solide en sociale aanpak kwetsbaren
 - a. Den Haag stelt kwaliteitseisen aan de uitvoering en stuurt daarop;
 - b. Hulp-/ dienstverleners bezien en ondersteunen het gezin als geheel, in haar brede context, met een brede blik op al haar leefgebieden.

Het sociale domein bevat de sectoren Werk en Inkomen, Zorg en Welzijn, Jeugd en Onderwijs.

Sector Werk en Inkomen⁶

De kernpunten van de gemeente Den Haag bij Werk en Inkomen zijn:

- de burger stimuleren de regie over eigen leven te nemen en te vergroten;
- rekening houden met de mate waarin de burger vanuit de eigen kracht of met hulp van de omgeving kan bijdragen aan de oplossing van problemen;
- van uitkeringsgerechtigden verwachten dat zij iets terugdoen voor de uitkering;
- duidelijkheid aan de hulpvragende burger bieden over verwachtingen, rechten en plichten;
- diensten snel, integraal en met maatwerk aanbieden;
- de effectiviteit van de dienstverlening vergroten om meer te kunnen doen met minder geld.

Sector Zorg en Welzijn⁷

Voor de periode 2011-2014 heeft het college de volgende hoofddoelen:

1. Het bevorderen van de participatie van Hagenaars;
2. Het ondersteunen van de meest kwetsbare Hagenaars.

Bij participatie gaat het om het aanbieden van faciliteiten om deelname van Hagenaars in wijken & buurten én in stedelijke netwerken te bevorderen. Bij ondersteuning gaat het om het bieden van voorzieningen voor Hagenaars in kwetsbare posities, om zo zelfstandig mogelijk deel te kunnen nemen aan de samenleving.

⁶ Bron: programmabegroting 2013 – 2016

⁷ Bron: Van verzorgingsmaatschappij naar participatiemaatschappij: Meerjarenbeleidsplan Wmo 2011-2014 'Zorg voor elkaar'; en uitvoeringsprogramma 'De Haagse participatiemaatschappij' (Participatienota) - RIS 180162

Cie brief Decentralisatie AWBZ begeleiding; stand van zaken - RIS 246565, Cie brief Stand van zaken decentralisatie AWBZ en bijlagen - RIS 259489

Specifieke kaders ten aanzien van het ondersteuningsaanbod:

- vrijwillig boven professioneel: daar waar mogelijk worden taken (mede) uitgevoerd door vrijwilligers waardoor professionals meer de ruimte krijgen zich te richten op hun eigenlijke werkzaamheden;
- collectief boven individueel: waar mogelijk worden voorzieningen en diensten in collectief verband aangeboden;
- generiek boven specifiek: voorzieningen en diensten zijn zoveel mogelijk algemeen in plaats van gericht op specifieke (sub)doelgroepen;
- focus op kwetsbare groepen.

Jeugd⁸

Doel is jeugdigen sneller en effectiever te helpen door het zorgaanbod te ontschotten.

Samengevat zijn onze uitgangspunten:

- een op preventie gericht gezinsbeleid vanuit alle Haagse Centra Jeugd en Gezin (CJG);
- het versterken van het zelfoplossende vermogen van gezinsverbanden (en sociale omgeving);
- (jeugd)zorg wordt zoveel mogelijk gebundeld in (via) het CJG;
- in de sturing zitten prikkels (organisatorisch, inhoudelijk en financieel) die leiden tot preventie,
- vroeg signalering en zorg op maat (zo zwaar als nodig en zo licht als mogelijk);
- het toepassen van het 1 kind/ gezin, 1 plan principe.

Onderwijs

Doelen voor onderwijs zijn⁹:

- het doorzetten van bewezen beleid
- het zichtbaar maken van talent
- het geven van een spilfunctie aan de school in de wijk
- het zorgen voor uitstekende huisvesting
- het zorgen voor uitstekende leerkrachten
- het maken van een koppeling tussen onderwijs en Den Haag als Internationale Stad van Vrede en Recht.
- Inzet op zeven speerpunten om het onderwijs en de arbeidsmarkt in Den Haag en Haaglanden beter op elkaar aan te laten sluiten.

Voor een beschrijving per sector van bestaande kaders, planning kaderstelling, partners en samenwerkingsregio verwijzen wij naar de bijlage¹⁰.

De sectoren komen op een aantal hoofdlijnen bij elkaar. Meer en meer wil Den Haag dat de burgers zelfredzaam worden. Hulpverlening/ voorzieningen/ ondersteuning moet tijdig ingezet worden zodat slechts een lichte vorm van individuele steun, hulpverlening of een kleine voorziening nodig is. Per sector worden verschillende termen gebruikt. Wij gebruiken in de kansenkaart de termen 'zware ondersteuning', 'lichte ondersteuning' en 'geen ondersteuning'. De doelstelling voor de toekomst in het sociaal domein is een verschuiving van veel/ zware naar lichte ondersteuning en het zoveel mogelijk organiseren van ondersteuning binnen het sociale netwerk, dus zonder inzet van de gemeente/ instelling. Uiteraard is ook dit indelingsmechanisme niet rigide. Dienstverlening kan niet altijd eenduidig worden ingedeeld in een van de drie categorieën en er is sprake overlap tussen de categorieën.

Geen (gemeentelijke) ondersteuning

'geen ondersteuning' betreft burgers die geen beroep doen op (gemeentelijke) ondersteuning. Burgers in deze categorie ondersteunen of verzorgen elkaar of zichzelf. Hier bevindt zich de kracht van informele

⁸ Bron: Commissiebrief Voortgang transitie jeugdzorg en doorontwikkeling CJG (RIS254820)

⁹ Bron: Haagse Educatieve Agenda 'Haags talen erkend' (RIS 168480a) en Agenda onderwijs-arbeidsmarkt "Geslaagd in het vak" (RIS248869)

¹⁰ De kaders, planning, partners en regio's zijn geïnventariseerd nadat raadsleden hierom tijdens de werksessie dd. 10 juli 2013 hadden verzocht.

(sociale) netwerken van burgers. Het betreft hier ook collectief algemeen toegankelijke voorzieningen. Bijvoorbeeld in het geval van scholen, buurthuizen, peuterspeelzalen, bibliotheken en informatiepunten.

Lichte ondersteuning

'lichte ondersteuning' betreft de ondersteuning aan burgers met doorgaans (eenvoudige) vragen die met lichte ondersteuning opgelost kunnen worden. Professionals, met generalistische kennis, bieden ondersteuning die meestal rechtstreeks, zonder voorschrift of verwijzing, (eenvoudig/ direct) toegankelijk is voor burgers. Bijvoorbeeld hulp bij opvoedingsvragen, het zoeken van werk, het doen van vrijwilligerswerk of budgethulp.

Zware ondersteuning

'zware ondersteuning' betreft de ondersteuning aan burgers met doorgaans meervoudige, complexe vragen en/of (ernstige) sociaal- economische, fysieke en/ of psychische problemen. Professionals, met specialistische kennis, bieden ondersteuning die doorgaans, na voordracht of verwijzing, individueel of op de directe leefomgeving van de burger gericht is. Het gaat dan bijvoorbeeld om woonbegeleiding, maar bijvoorbeeld ook om schuldhulpverlening, sociale werkvoorziening.

De beoogde verschuiving van het gebruik van zware ondersteuning naar lichte of in het geheel geen ondersteuning is bedoeld om alle burgers zelfredzamer te maken en zorgt voor effectievere (uiteindelijk wordt de burger beter geholpen) en efficiëntere hulpverlening (het kost minder).

Dit vraagt van burgers, professionals en gemeenten een andere rol en een andere manier van zich tot elkaar verhouden: Wat kunnen burgers zelf of met elkaar? Welke ondersteuning kan buiten de gemeente om worden georganiseerd? Waar zijn professionals noodzakelijk? Waar en hoe kunnen uitvoerders/ professionals en gemeente loslaten en vertrouwen op de zelfredzaamheid van burgers? Hoeveel ruimte/ mandaat krijgen uitvoerders/ professionals?

3. 3d-transitieproces: benutten van kansen

Gemeenteraadsleden hebben een beleidsbepalende en controlerende rol: dat is een grote maatschappelijke verantwoordelijkheid. De Raad bepaalt het beoogde maatschappelijke resultaat. De politieke discussie gaat over zaken als:

- het voorzieningenniveau, wat zijn de grenzen van de eigen kracht, hoe ver gaat keuzevrijheid, wanneer PGB, hoogte eigen bijdrage;
- Maar ook voor wie komen/ blijven er beschutte werkplekken? Aan welke voorwaarden moet zo'n plek voldoen? Hoe werken we samen met ondernemers? Hoe verdelen we het schaarse Participatiebudget?

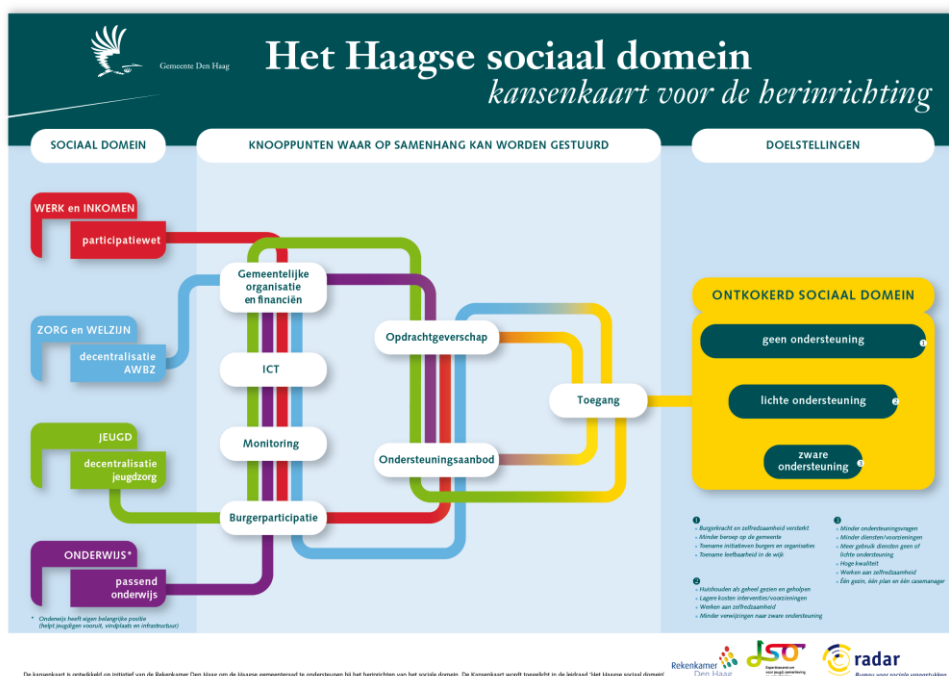
De gemeenteraad is kaderscheppend voor het behalen van het maatschappelijk resultaat. Een van die kaders is het ontkokeren van het sociaal domein. Het ontkokeren is geen doel op zich maar is nodig om het maatschappelijk resultaat te behalen.

Ontkokeren is een transitieproces met de volgende fasen:

1. het ontkokeren van randvoorwaarden (organiseren) - via gemeentelijke organisatie, financiën en kwaliteitseisen, ICT en monitoring, burgerparticipatie;
2. het combineren van ondersteuning/ afstemmen aanbod – via opdrachtgeverschap, infrastructuur en combineren van ondersteuningsaanbod;
3. Integreren: Toegang.

In elk van de drie fasen zijn er kansen en risico's om door ontkokering tot meer maatschappelijk resultaat te komen. De relevante onderdelen per fase hebben wij knooppunten genoemd. De kunst is om op alle onderdelen te sturen op ontkokering.

Dat ziet er schematisch als volgt uit:

Uitgangspunt is vraaggericht werken in een ontkokerd sociaal domein. Vanuit het vraaggericht werken start de ontkooking. In de praktijk verlopen transitie's grillig. De knooppunten hangen samen. Vaak wordt er geïnvesteerd om de toegang tot ondersteuning te integreren maar worden andere knooppunten gelaten.

Echter, zonder veranderingen in de randvoorwaarden (organisatie) en zonder combinaties van ondersteuningsaanbod, blijft het effect van een integrale toegang beperkt. Het risico is een extra voorziening in de keten en eerder tragere en ingewikkeldere dienstverlening dan een vereenvoudiging voor de burger.

Het transitieproces is een continu samenspel tussen de verschillende knooppunten (opdrachtgeverschap, burgerparticipatie, organisatie, ICT etc.). Kortom een iteratief proces met veranderingen en verbeteringen volgens de plan-do-check-act methode.

Hieronder geven we per knooppunt een omschrijving en kansen en risico's. We beginnen daarbij bij de toegang om uiteindelijk terug te werken naar de randvoorwaarden die nodig zijn om ontkokerd te werken in het sociale domein. Ook geven we concrete vragen die gesteld kunnen worden bij het knooppunt.

Integrale aanpak van ondersteuningsvragen (fase 3)

Toegang

De toegang tot (lichte en zware) ondersteuning, informatie en advies is nu per sector ingericht, langs subsidiestromen en/ of langs doelgroepen opgezet, gefinancierd door verschillende overheidslagen Rijk, Provincies, gemeenten. In de toekomst kan de gemeente de toegang tot het sociaal domein beter afstemmen en daarmee veel effectiever maken. Ook kan het gezin met al haar problemen integraal worden geholpen.

Hierdoor ontstaat :

- Beter zicht op zorgbehoefte van het gezin;
- Meer zicht op wat het gezin zelf kan doen en wat hun netwerk kan doen;
- De inzet van de juiste kwaliteit, expertise en verantwoordelijkheid;
- Wordt bureaucratie voorkomen (niet iedere keer het zelfde verhaal bij de verschillende voorzieningen, korte lijnen, niet teveel formulieren, ruimte voor de uitvoering/primair proces, overhead geen keurslijf maar steunfunctie/kwaliteitsbewaking);
- Doelmatigere inzet van middelen (in het grote geheel) doordat er in totaal minder zware ondersteuning nodig is;
- Beter zicht op onnodige overlap en mogelijk combineren van voorzieningen (samenhangend aanbod);
- Een betere samenwerking tussen professionals en vrijwilligers en/ of omgeving burger (eigen kracht);
- Betere regie op aanbieders (samen werken in plaats van ieder zijn eigen ding vanuit eigen eiland met eigen expertise);
- Minder overhead, waardoor goedkoper en meer tijd voor effectieve ondersteuning aan burger of cliënt.

Kansen

- De vraag van de klant staat centraal in plaats van het aanbod
- Gebundelde informatie en advies
- Kennis van verschillende sectoren in de frontlinie
- Betere dienstverlening (burger één keer verhaal en meteen integrale ondersteuning)
- Regie bij de klant
- Meer aandacht voor preventie door alerte reactie op signalering
- Inzet van minder en lichtere voorzieningen door vroegsignalering
- Kostenreductie
- Dichter bij de burger
- Beter zicht op (ontwikkeling van) behoefte ondersteuning, monitoring

Risico's

- Verlies specialistische kennis en specialistisch aanbod
- De frontoffice als doorgeefluik: creëren van een **extra schakel** in de keten
- Verlies van vertrouwen van burger door verstrengeling handhaving en ondersteuning
- Verkeerde beeldvorming van de klant (vooroordelen)
- 'Over' diagnose
- Privacy schending
- Bureaucratie

Mogelijke vragen voor gemeenteraadsleden

- Wordt de burger effectief en efficiënt geholpen door de informatie- en adviesfuncties en bij de vraag naar ondersteuning in de stad op dit moment?
- Wordt de hulpvraag van de burger integraal benaderd en wordt de burger (en diens omgeving) centraal gezet (vraag en oplossing) zonder dat onnodig alle leefdomeinen doorlopen worden (eenvoudig waar kan en integraal waar nodig)?
- Wordt de expertise (kennis, kunde en zicht op de sociale kaart) van de professionals en de eigen kracht van burgers in de stad optimaal benut?
- Wordt nodeloze bureaucratie voorkomen en effectieve bureaucratie toegepast? Korte lijnen, ruimte voor de uitvoering, steun-/ ondersteuningsfuncties goed gewaarborgd?
- Worden de informele netwerken en algemene voorzieningen die voorliggend zijn op specifieke ondersteuning voldoende geborgd?
- Hoe zorgt de gemeente ervoor dat de burgers die zelf geen hulp vragen of willen (zorgmijders en gedwongen kader) wel de hulp of zorg krijgen die zij nodig hebben? (denk bijvoorbeeld aan onderwijs al vind en volgplaats).

Combineren van ondersteuning (fase 2)

Opdrachtgeverschap

Een steeds groter gedeelte (raming is 55%) van de inkoop door gemeenten vindt straks plaats in het sociaal domein. Als inkoper/opdrachtgever/financier kan de gemeente diensten slim koppelen, zodat kosten gereduceerd worden. Denk bijvoorbeeld aan het collectief aanbesteden van ICT, het gezamenlijk formuleren van kwaliteitseisen, organiseren van toezicht op instellingen of bijvoorbeeld het bundelen van doelgroepenvervoer, vervoer naar dagbesteding, boodschappenbegeleiding, taxidiensten voor ouderen, leerlingenvervoer.

Gemeentelijke afdelingen moeten onderling afstemmen bij contract onderhandelingen, het stellen van voorwaarden, het sturen op *output* en *outcome* en het tegengaan van perverse financiële prikkels (stimuleren van ongewenst gedrag door daar juist een financiële bonus op te zetten). Naast de vereisten van de in te kopen diensten kan de gemeente Den Haag (waar juridisch houdbaar) maatschappelijk rendement boeken door aanvullende voorwaarden te stellen (sociaal verantwoord ondernemen). Dit wordt *social return/ contracting* genoemd. Te denken valt aan tegenprestaties voor geleverde ondersteuning, maar ook aan het leveren van stageplekken door gesubsidieerde instellingen. De inzet van het instrument social return is niet nieuw. Er zijn tal van voorbeelden te geven en leidraden geschreven. Zie hiervoor www.pianoo.nl.

De gemeente gebruikt social return in haar rol als opdrachtgever. Het gaat om een eis aan opdrachtnemers bij de inkoop of aanbesteding van diensten, leveringen op werken. Daarnaast zijn er al vele jaren voorbeelden van projecten waarin bijvoorbeeld thuiszorginstellingen mensen met een uitkering in een opleidingstraject nemen, vaak in samenwerking met een opleidingsinstituut¹¹.

De uitdaging voor de gemeente Den Haag is een toereikend en gevarieerd ondersteuningsaanbod neer te zetten en daarbij een balans te vinden tussen de draagkracht en draaglast van burgers (immers een te groot beroep op de zelfwerkzaamheid kan tot gevolg hebben dat de draaglast van de burger te veel belast wordt, waardoor zware ondersteuning nodig is) qua schaalgrootte.

Kansen

- Vraag en aanbod afstemmen
- Overlap en hiaten in het sociaal domein tegengaan
- Nieuwe sector-overstijgende overeenkomsten aangaan
- Innovatie
- Mogelijkheden voor *social return*

Risico's

- Onvoldoende kennis, vaardigheden, capaciteit om in samenwerking met aanbieders te komen tot een afgewogen ondersteuningspakket
- Onvoldoende kennis van de sociale kaart
- Niet benutten van de kans om ondersteuning af te stemmen op de behoefte van burgers
- Verbindingen maken wordt het doel op zich
- Discontinuïteit dienstverlening

Mogelijke vragen voor gemeenteraadsleden

- Op welke wijze stuurt de gemeente bij (het stimuleren van) samenwerking tussen aanbieders?
- Welke lopende contracten heeft de gemeenten met haar partners?
- Welke (andere) instellingen, aanbieders en andere partners zijn relevant?
- Welke werkafspraken heeft de gemeente met instellingen die zorg en steun leveren?
- Op welke manier leggen organisaties verantwoording af (*output of outcome*)? Welke kwaliteitseisen worden aan organisaties gesteld?
- In hoeverre draagt dit voorstel bij aan effectiviteit of juist aan extra bureaucratie? Hoe beperken we dan de regeldruk en vergroten we de ruimte voor professionals?
- Wat zijn de voor- en nadelen van de keuze voor de huidige subsidie- en aanbestedingspartners?
- Welke eisen worden er aan de verschillende aanbieders gesteld in het kader van social return?
- Vindt samenwerking plaats met andere gemeenten in de regio? (NB uiteenlopende gebiedsindelingen per werkveld/sector!)
- Hoe gaat de gemeente sturen op kwaliteit en effect van aanbod in het sociaal domein?
- Hoe verbindt de gemeente de uitvoeringspraktijk met beleid (bijv. door casussen van burgers die buiten de boot vallen te bespreken en vertalen naar beleid)?

¹¹ Er zijn vele voorbeelden te noemen. In Leiden, Alphen aan den Rijn en Zoetermeer lopen al vanaf 2005 projecten waar onder de naam Witte Motor geëxperimenteerd is met werklozen in de thuiszorg laten werken. Vaak met inzet van Europese subsidies. Er zijn diverse opleidings- en re-integratiebureaus die opleidingstrajectenopleidingstraject voor werklozen in de thuiszorg aanbieden.

Ondersteuningsaanbod

Den Haag kan door slimme combinaties het ondersteuningsaanbod effectiever en efficiënter maken, door vraaggericht te werken en op maatschappelijk rendement te sturen. Te denken valt aan combinaties van onderwijs, welzijn, wonen, werk, jeugd en zorg, maar bijvoorbeeld ook aan combinaties tussen vrijwillige en professionele ondersteuning. Door aanbod beter op elkaar af te stemmen worden onnodige hiaten en overlap aangepakt. Bovendien vult vrijwillig en professioneel aanbod elkaar in dat geval beter aan. Dat betekent bijvoorbeeld het koppelen van vrijwilligers aan CJG's in het kader van preventie (zie Moeders Informeren Moeders), het bundelen van vrijwilligersaanbod tot een vrijwilligerspool, het geven van les aan ouders op een basisschool, het organiseren van activiteiten in een wijk door werkzoekenden, het huisvesten van studenten in leegstaande appartementen in verzorgingshuizen of het goedkoop aanbieden van woningen **inpandig** bij 'probleemjongeren' aan gedragswetenschappers (voorbeeld ontleend aan gemeente Amsterdam).

Kansen

- Meer samenhang en effectiviteit (beter maatwerk)
- Heldere verwachtingen van burgers over aanwezige ondersteuning
- Kostenreductie
- Betere verdeling professionele en niet-professionele ondersteuning
- Dichter bij de burger (omgevingsgericht)
- Versterking maatschappelijke initiatieven (door burgers en aanbieders)
- Vergroten sociale cohesie

Risico's

- Moeizame samenwerking tussen gemeente(n), gemeentelijke diensten en aanbieders (ook aanbieders onderling)
- Complexiteit van wet- en regelgeving verhindert innovatie
- Kolossen aanbieders met monopolypositie (geen prikkel terugdringen zware ondersteuning en te breed aanbod)
- Verdwijnen deskundigheid van bestaande aanbieders: meer kosten, minder kwaliteit, minder aanbod
- Verdringing op de arbeidsmarkt
- Irreële verwachtingen van eigen kracht en regie van klant
- Overschatting van vrijwilligers
- Disbalans civil society en overheid (sturen vs loslaten)

Mogelijke vragen voor gemeenteraadsleden

- Blijft er een persoonsgebonden budget en onder welke omstandigheden?
- Welke voorzieningen blijven algemeen toegankelijk? Wat is maatwerk?
- Met welke zorginstellingen, zorgaanbieders en andere relevante partners hebben we te maken?
- Hoe is de sociale kaart verdeeld wat betreft mate van *ondersteuning*?
- Worden overlap en hiaten in het sociaal domein tegengegaan? Is vraag en aanbod in balans, zijn posities van organisaties duidelijk afgebakend en afgestemd?
- Worden voorzieningen optimaal benut?
- In hoeverre is in dit voorstel gekeken naar een optimale koppeling met andere voorzieningen?
- Welke verbindingen worden gemaakt tussen aanbieders in het Haagse sociaal domein?
- Op welke wijze worden de frictiekosten voorkomen/geminimaliseerd?
- Hoe onderscheidt dit voorstel zich van reeds bestaande vormen van ondersteuning?
- Wat voor bestuursvorm is er gekozen?
- Hoe worden de gemeenteraden geïnformeerd over de uitvoeringsresultaten?

Ontkokeren van randvoorwaarden (organiseren) (fase 1)

Gemeentelijke organisatie en financiën

De gemeentelijke organisatie en financiën zijn per beleidsterrein ingericht. Door het sturende karakter leidt dat tot verkokering op werkvloer. Als de staande organisatieonderdelen blijven bestaan gaan zij voorwaarden stellen aan de uitvoering. Dat werkt remmend en is duur.

Goed voorbeeld doet volgen: een integrale benadering van de ondersteuningsvraag van burgers en ondersteuning op maat vraagt van de gemeente Den Haag dat zij ook de eigen organisatie, financiën en kwaliteitseisen ontschot. Door het verknopen en elkaar aan laten vullen van beleidskaders wordt het integraal werken in de praktijk bevorderd.

In het land zijn verschillende gemeenten op zoek naar een andere inrichting van hun eigen organisatie en financiën. Zo is Eindhoven bijvoorbeeld met WIJ Eindhoven gestart met een reorganisatie.

Ontschotting is een langdurig proces: er spelen veel belangen en er zijn cultuurverschillen tussen diensten en beleidsterreinen. Hoe de gemeentelijke organisatie en financiën eruit moeten gaan zien, is nog een zoektocht. Wel moet er gewaakt worden dat zij geen remmende factor worden bij de herinrichting van het sociaal domein.

Kansen

- Meer grip op effecten van sociaal beleid door gekoppelde beleidskaders en financiën
- Elkaar aanvullend beleid: beleid in dienst van de burger
- Meer ruimte voor de integraal werkende professional
- Kostenreductie door samenhangend beleid

Risico's

- Onrust in de gemeentelijke organisatie door nieuwe structuren en financiële kaders en reorganisatie, meer intern gericht op eigen positie dan extern op doelgroepen
- Onvoldoende oog voor overlapping en bundelingskansen als gevolg van verschillende beleidsdoelstellingen, wet- en regelgeving en culturen (loslaten)
- Nieuwe vormen van bureaucratie
- Niet benutten van jarenlange ervaring en kennis van dossiers

Mogelijke vragen voor gemeenteraadsleden

- Hoe verhoudt het beleid zich tot de manier waarop de gemeentelijke organisatie is ingericht? In hoeverre is dit beleidsvoorstel haalbaar in de huidige manier van inrichten van de gemeentelijke organisatie?
- Welke afdelingen hebben meegewerkt aan de totstandkoming van dit voorstel?
- Hoe worden interne processen afgestemd (beleidsformuleringen, klachtenregelingen, medezeggenschap, vertrouwenspersoon)?
- Voldoet het voorstel aan de eenduidige kwaliteitseisen die de gemeente heeft geformuleerd?
- Zijn er verbindingen (noodzakelijk) tussen de verschillende afdelingen, beleidsterreinen en portefeuilles gemaakt?
- Wat betekent dit voorstel voor reeds ingezet beleid?
- (Op welke manier) is er afstemming geweest tussen de wethouders ten behoeve van dit voorstel?
- Welke financieringsstromen zijn gekoppeld ten behoeve van dit voorstel?
- Welke expertise is ingezet om de financiële haalbaarheid van dit voorstel te toetsen?
- Welke verbindingen zijn op stadsdeel-, regionaal- of rijksniveau gelegd?
- Hoe verhouden de gemeentelijke organisatie, financiën en kwaliteitseisen binnen het sociaal domein zich tot elkaar en tot andere domeinen (ruimte, bestuur, economie)?

ICT

De inzet van ICT is ook binnen het sociaal domein onmisbaar. De juiste inzet van ICT ondersteunt bij:

1. het betrekken van burgers bij beleid: zowel kwetsbare burgers als burgers die geen gebruik maken van ondersteuning (een frisse blik ten opzichte van ervaringsdeskundigheid) of alleen bekend zijn met ondersteuning in hun omgeving, bijvoorbeeld via e-participatie of een online veiling van ideeën.
2. interne en externe afstemming door de gemeente: ICT biedt de mogelijkheid om gemeentelijke communicatie te integreren en gemakkelijker informatie aan te bieden aan digivaardige burgers (bijvoorbeeld digitale loketten). Dit vergroot de zelfredzaamheid van burgers en laat meer ruimte voor een fysieke loketfunctie daar waar nodig;
3. regie en monitoring van beleid: zowel eenduidige gegevensverzameling van wat de gemeente en haar partners aan informatie willen en kunnen delen, als het noodzakelijk spreken van dezelfde taal (bijvoorbeeld de VNG participatieladder) vergemakkelijkt de monitoring en maakt het beleid transparanter. Door met dezelfde systemen te werken, kunnen verschillende medewerkers en/of organisaties bovendien gemakkelijker kennis delen ten behoeve van maatwerk en regie voeren over ondersteuning (bijvoorbeeld via de verwijsindex). Dit vermindert ook de administratieve lasten voor burgers en uitvoerders;
4. (het koppelen van) dienstverleningsaanbod: waar organisaties fysiek gescheiden zijn, kunnen ze, bijvoorbeeld online, wel degelijk hun aanbod gebundeld aanbieden of gegevens uitwisselen. Slimme allianties bieden kans voor maatwerk (bijvoorbeeld een samenwerking tussen het landelijk Centrum '40-'45 en lokaal maatschappelijk werk voor oorlogsgetroffenen);
5. de toegang tot voorzieningen: een online sociale kaart met daarin beleidsterrein overschrijdend aanbod kan burgers en professionals helpen om passend aanbod of advies te vinden (bijvoorbeeld via www.jekuntmeer.nl).

Er is geld te besparen door gemeentelijk ICT-aanbestedingen gezamenlijk op te pakken met andere gemeenten (gemeenten en rijk onderzoeken momenteel standaarden). Er zijn meerdere voorbeelden zoals mens centraal, een geautomatiseerd systeem dat de dienstverlening van ketenpartners (sociale dienst, UWV, het Wmo-loket, Veiligheidshuis en dergelijke) ondersteunt.

Mens Centraal is in eerste instantie ontwikkeld onder verantwoordelijkheid van VNG en Divosa met financiële steun van deelnemende gemeenten en van de ministeries van SZW en EZ. Er zijn inmiddels meer dan zestig gemeenten die het systeem gebruiken. Voor meer informatie zie: www.operatiemenscentraal.nl of www.menscentraal.nl.

Kansen

- Regie bij de burger
- Betere afstemming tussen professionals (onderling) en met burgers
- Kostenbesparing (kosten delen)
- Kennisdeling ten behoeve van maatwerk en vermindering administratieve lasten
- Versnelling dienstverlening

Risico's

- Verlies van privacy
- ICT-systemen te bepalend bij ondersteuning
- Verschillende culturen en talen bij organisaties
- Wanorde door slecht werkende systemen

Mogelijke vragen voor gemeenteraadsleden

- Is deze ICT-voorziening elders binnen het sociaal domein toepasbaar? / is er een koppeling mogelijk met andere systemen?
- Zorgt deze ICT voor verbetering (regie bij burger, afname bureaucratie, samenwerking tussen organisaties, kostenbesparing, effectiever en slimmer werken)?
- Hoe is de privacy van de burger beschermd?

Monitoring

Door binnen het sociaal domein (waar nodig en mogelijk) ontkokerd te registreren en monitoren, wordt de controle op al dan niet behaalde doelen gemakkelijker - zoals vermindering van zware ondersteuning en kostenreductie. Het doel is het bewerkstelligen van een overkoepelend beeld van de effecten in de uitvoeringspraktijk.

Binnen het sociaal domein wordt op verschillende manieren geregistreerd en gemonitord. Partners spreken verschillende talen en gebruiken verschillende volgmethoden en technieken voor monitoring en verantwoording. Bij zicht op de effecten van een beleidsterrein, ontbreekt daardoor veelal de samenhang met andere beleidsterreinen die mede het effect bepalen. Dit maakt niet alleen de beleidsvorming en – verbetering lastig, maar (nog belangrijker) ook de samenwerking en afstemming tussen uitvoerders (1 gezin 1 plan). Een eenduidige wijze van registratie en informatie daar waar overlap is tussen aanbieders, verduidelijkt wie wat doet voor welke doelgroepen en met welk doel.

Effectief en efficiënt beleid vereist uitwisseling van (zowel kwalitatieve als kwantitatieve) gegevens tussen uitvoerders enerzijds en beleidsmakers anderzijds. Er zijn verschillende elementen van monitoring:

- **Beleidsinformatie:** informatie (zowel kwantitatief als kwalitatief) over de omvang en aard van problematiek binnen de gemeente Den Haag, op grond waarvan de gemeente haar aanbod kan inkopen (in afstemming met andere gemeenten in Haaglanden);
- **Benchmarking en benchlearning:** informatie over inzet en resultaten waarmee de gemeente Den Haag zich kan vergelijken met andere gemeenten (bijvoorbeeld binnen Haaglanden of met Amsterdam, Rotterdam en Utrecht);
- **Verticale verantwoording:** verantwoording vanuit de gemeente Den Haag aan het rijk (systeemverantwoordelijkheid van de minister) en naar het algemene publiek over geleverde diensten in het sociale domein;
- **Horizontale verantwoording:** verantwoording vanuit het college aan de gemeenteraad over geleverde diensten en bereikte resultaten, vanuit de gemeentelijk verantwoordelijkheid in het sociaal domein.¹²

Kansen

- Verbetering dienstverlening en ondersteuning d.m.v. beleidsinformatie
- Eenduidige verantwoording gemeente aan algemeen publiek, gemeenteraad en Rijk
- Overkoepelend beeld van effecten uitvoeringspraktijk sociaal domein zichtbaar maken
- Het formuleren van doelen en prestatie indicatoren op hoofdlijnen

¹² Eindadvies Verkenning Informatievoorziening Sociaal Domein (VISD), KING, Den Haag, 29 juli 2013

Risico's

- Registratie is niet transparant
- Verschillende belangen en kwaliteitseisen van organisaties bij registratie
- Verzwaring van administratieve lasten (professionals)
- Extra controlelagen
- Louter kwantitatieve monitoring
- Hoge kosten
- Monitoring om het monitoren

Mogelijke vragen voor gemeenteraadsleden

- Welke gegevens heeft de gemeente nodig, afhankelijk van de gemeentelijke rol, bijvoorbeeld als regisseur?
- Wat monitort welke afdeling, bij welke organisatie, op welke manier en op welk moment?
- Geeft monitoring de gewenste informatie om als gemeente regie te voeren?
- Wordt op een eenduidige manier gemeten? worden dezelfde terminologieën gehanteerd?
- Welke volgsystemen worden gekoppeld? Zijn er nog andere mogelijkheden (bijvoorbeeld op rijks- of regionaal niveau)?

Burgerparticipatie

Eén van de doelen van de gemeente Den Haag is afname van ondersteuning door het versterken van zelfredzaamheid van haar burgers: er wordt een groter beroep gedaan op de verantwoordelijkheid en zelfwerkzaamheid van (kwetsbare) burgers en hun (directe) omgeving. Voor burgers betekent dat een verandering van recht hebben op voorzieningen, naar eerst zelf doen en met elkaar doen. De gemeente vangt op en faciliteert waar dat echt nodig is

Met de grotere inzet van burgers, wordt ook hun ervaringsdeskundigheid steeds belangrijker als bron voor beleidsvorming in de stad. Zij kunnen immers als geen ander aangeven wat goed gaat, wat niet goed gaat in de stad en wat anders moet of kan. Voor de gemeente is het de uitdaging de inzet en expertise van burgers te benutten voor effectieve beleidskaders. Burgers denken en werken in allerlei vormen (via panels, ambassadeurs, cliëntenraden etc.) mee aan het vormgeven en uitvoeren van beleid in de stad. Echter, in de huidige vorm is burgerparticipatie georganiseerd per beleidsterrein. Gelet op de (complexiteit van de) ondersteuningsbehoefte van de burger, is het raadzaam burgerparticipatie sector doorkruisend te organiseren en daarmee verschillende beleidsterreinen te verbinden. Hierdoor denken en werken burgers mee vanuit hun persoonlijke werkelijkheid, in plaats van vanuit de bestaande beleidskokers.

Naast de uitdaging geschikte participatievormen in te zetten rondom integrale vraagstukken, heeft de gemeente de uitdaging ook burgers die geen ondersteuning krijgen van de gemeente en/ of zelf ondersteuning geven, mee te laten denken.

Het is aan de gemeente burgers op innovatieve manieren bij de stad te betrekken. Bijvoorbeeld door e-participatie, online veiling van ideeën, videozuilen, verbreden van bestaande methodieken zoals de Haagse jongerenambassadeurs, verbreden van methodieken zoals Q4C, etc.

Kansen

- Burgerparticipatie sector doorkruisend organiseren
- Inzicht in tegengestelde doelstellingen/ belangen van verschillende beleidsterreinen
- Verbeteren kwaliteit van beleid door inbreng gebaseerd op ervaring van burger
- Vergroten van de tevredenheid van burgers
- Verbeteren representatie van burgers
- Lange termijn kostenverlaging
- Draagvlak voor meer eigen kracht, civil society en meer stadsbetrokkenheid

Risico's

- Opstartkosten voor nieuwe werkwijzen onder professionele begeleiding
- Verlies van bestaande kennis over participatie
- Institutionaliseren en bureaucratisering van burgerparticipatie
- Overwaardering participatie van individuen of groepen/ te optimistische en niet reële eisen en verwachtingen van de sociale cohesie

Mogelijke vragen voor gemeenteraadsleden

- Hoe zijn burgers betrokken bij de verschillende transitie's in het sociaal domein? Welke vormen van burgerparticipatie worden ingezet in de stad (bijvoorbeeld Wmo-raden, jongerenambassadeurs)?
- Zijn de reële behoeften, wensen en ideeën van burgers als uitgangspunt genomen in de verschillende transitie's? Hoe zijn die geïnventariseerd/ingeschat?
- Welke verbanden worden gelegd met betrekking tot burgerparticipatie tussen de verschillende beleidsterreinen/transitie's?
- Welke consequenties heeft dit voorstel concreet voor de Haagse burgers?
- Wat vragen al deze veranderingen van de Haagse burger?
- Wat heeft de Haagse burger hier aan?

4. Toepassen Haagse Kansenskaart

De kansenskaart is een hulpmiddel, geen doel op zich. Het doel is maatschappelijk resultaat bereiken voor de burgers in Den Haag. De kansenskaart ondersteunt bij het stellen van vragen en het herkennen van kansen en risico's. Een ontkokerd sociaal domein komt niet vanzelf, het vraagt alertheid van alle betrokkenen. De kansenskaart kan toegepast worden in drie stappen:

1. Hoe ziet de samenhang in het voorstel er in het algemeen uit? Leidt het tot de gewenste doelen? (zie voorbeeldvraag)
2. Sturen op meerdere niveaus van ontkokering. Knooppunten zijn met elkaar verbonden en hebben wisselwerking, dit kan ingewikkeld worden, daarom belangrijk oog voor te hebben. Als alleen een onderdeel op het vlak van de uitvoering wordt ontkokerd, loopt het transitieproces vast. Het betreft:
 - a. ontkokeren van randvoorwaarden (gemeentelijke organisatie, financiën en kwaliteitseisen, ICT en monitoringburgerparticipatie),
 - b. combineren van ondersteuning (opdrachtgeverschap, infrastructuur en combineren van ondersteuningsaanbod),
 - c. integreren (integrale aanpak van ondersteuningsvragen).
3. Scherp op risico's en kansen bij knooppunten.

En hiermee stuurt de gemeente op een toekomst, met de gewenste maatschappelijke effecten in het vizier. Door integraal werken in het sociaal domein worden (kwetsbare) burgers beter en goedkoper geholpen.

Stap 1 maatschappelijk effect, integraal werken, combineren en iedereen in zijn kracht

Hieronder geven we een aantal vragen rond de algemene samenhang (stap 1):

1. Beoogd maatschappelijk effect sociaal domein
 - a. Hoe typeer je de ondersteuning in het voorstel: geen, licht of zwaar?
 - b. Draagt het voorstel bij aan beoogde doelstellingen voor geen, lichte of zware ondersteuning?

Geen ondersteuning

- Burgerkracht en zelfredzaamheid versterkt
- Minder beroep op de gemeente
- Toename initiatieven burgers en organisaties
- Toename leefbaarheid in de wijk

Lichte ondersteuning

- Huishouden als geheel gezien en geholpen
- Lagere kosten interventies/ voorzieningen
- Werken aan zelfredzaamheid
- Minder verwijzingen naar zware ondersteuning

Zware ondersteuning

- Minder ondersteuningsvragen
- Minder diensten/ voorzieningen
- Meer gebruik diensten geen of lichte ondersteuning
- Werken aan zelfredzaamheid
- Één gezin, één plan en één casemanager

- c. Wat zijn de gevolgen voor de toegankelijkheid van ondersteuning (makkelijker, moeilijker, huishouden als geheel)?

2. Integraal werken

- a. Wordt er samengewerkt tussen de sectoren?
- b. Welke bijdragen levert het voorstel aan de andere sectoren? Maakt het voorstel gebruik van bijvoorbeeld het onderwijs (als vindplaats)?
- c. Op welke manier wordt in het voorstel een koppeling gemaakt met de andere sectoren binnen en buiten het sociaal domein (ruimte, leefomgeving, bestuur)?
- d. Zijn verbindingen op stadsdeel-, regionaal- of rijksniveau mogelijk?

3. Combineren

- a. Welke ondersteuning is beschikbaar en hoe is deze toegankelijk? Sluit dit aan op het netwerk en de infrastructuur die er in de wijk zelf is?
- b. Is er een slimme combinatie gemaakt met andere sectoren (werk met zorg of inkomen met jeugd)?

4. Iedereen in zijn kracht

- a. Welke ruimte geef ik professionals om aan te sluiten bij de vragen en behoeften van burgers?
- b. Zijn wij als gemeenteraad nog bezig met kaderstelling en controle, of bevinden we ons op het terrein van uitvoerders?

Stap 2 meerdere niveau's

Wordt in het voorstel rekening gehouden met de andere niveaus van ontkokering?

Als het voorstel bijdraagt aan ontkokering en aan de maatschappelijke effecten (stap 1) is de volgende vraag:

Over welke knooppunten gaat dit voorstel? Oftewel welke knooppunten worden niet meegenomen en welke invloed hebben deze knooppunten op het voorstel?

Vaak start het transitieproces van ontkokering bij de toegang. Als de rest van de knooppunten niet mee veranderen (denk aan financiën, aan partijen die ingekocht worden (ik ga over dit en niet over dat), de eigen gemeentelijke organisatie) gaan zij remmend werken.

Stap 3 kansen en risico's

Zijn alle knooppunten meegenomen die mogelijk remmende factor kunnen vormen dan gaat het om de inrichting van die knooppunten. Zijn ze zo ingericht dat alle kansen optimaal worden benut en de risico's worden vermeden?

Bijlage

Bestaande kaders, planning kaderstelling en markt & aanbieders per sector

Sector Werk & Inkomen

1. Bestaande kaders

De kernpunten van de gemeente Den Haag bij Werk en Inkomen zijn:

- de burger stimuleren de regie over eigen leven te nemen en te vergroten;
- rekening houden met de mate waarin de burger vanuit de eigen kracht of met hulp van de omgeving kan bijdragen aan de oplossing van problemen;
- van uitkeringsgerechtigden verwachten dat zij iets terugdoen voor de uitkering;
- duidelijkheid aan de hulpvragende burger bieden over verwachtingen, rechten en plichten;
- diensten snel, integraal en met maatwerk aanbieden;
- de effectiviteit van de dienstverlening vergroten om meer te kunnen doen met minder geld.

(Bron: programmabegroting 2013 – 2016)

Beleidskaders

[Re-integratie-nota Huis van de Arbeid - RIS168719] (*Door ontwikkelingen nieuwe wetgeving is deze nota gedateerd, er is geen actuele nota, zie hieronder*)

Informatiebrief Wet Werken naar Vermogen, Inkomen en Recente Ontwikkelingen - RIS 250197

Onderzoek bestandsreductie WWB - RIS 250196

1e Voortgangsrapportage bestandsreductie - RIS 250773

2e Voortgangsrapportage bestandsreductie - RIS 252270

Emancipatienota - RIS180701a

Taalbeleid en wijziging Wet inburgering - RIS259242

Participatienota 'De Haagse participatiemaatschappij' - RIS180162b

Wmo-nota 'Zorg voor elkaar' - RIS180162a

Agenda onderwijs-arbeidsmarkt 'Geslaagd in het vak' - RIS248869

Verordeningen SZW gemeente Den Haag 2013

Alle verordeningen zoals die nu gelden in de gemeente Den Haag mbt wetgeving SZW:

Met betrekking tot WWB en re-integratie

- Re-integratieverordening Wet werk en bijstand 2013.
- Verordening maatregelen, fraude en verrekenen bestuurlijke boete inkomensvoorzieningen 2013.
- Verordening toeslagen en verlagingen Wet werk en bijstand.
- Verordening langdurigheidstoeslag Den Haag 2013.

Overig

- Verordening individuele voorzieningen voor maatschappelijke ondersteuning 2009.
- Verordening wet inburgering 2013.
- Verordening op de Cliëntenraad dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten
- Verordening Cliëntenparticipatie Wet sociale werkvoorziening.

2. Planning kaderstelling

voorjaar 2014	alle relevante Verordeningen

Wetswijziging van de WWB per 1/7/2014 en invoering van de Participatiewet per 2015. Participatiewet houdt in: afbouw WSW, beperking instroom in Wajong en herkeuring huidige Wajong (deel daarvan komt over naar gemeente), invoering van beschut werken. Daarnaast voorbereiding invoering quotumwet per 2016, als realisatie van extra 125.000 banen voor mensen met arbeidsbeperking niet slaagt. Inhoudelijke keuzes in verordeningen worden door raad vastgesteld. Voor vrijwel alle verordeningen geldt dat ze ten gevolge van aanstaande wetgeving op rijksniveau aangepast zullen moeten worden. De concept-wetteksten worden najaar 2013 verwacht, dit betekent dat de raad zo spoedig mogelijk in 2014 de verordeningen krijgt voorgelegd.

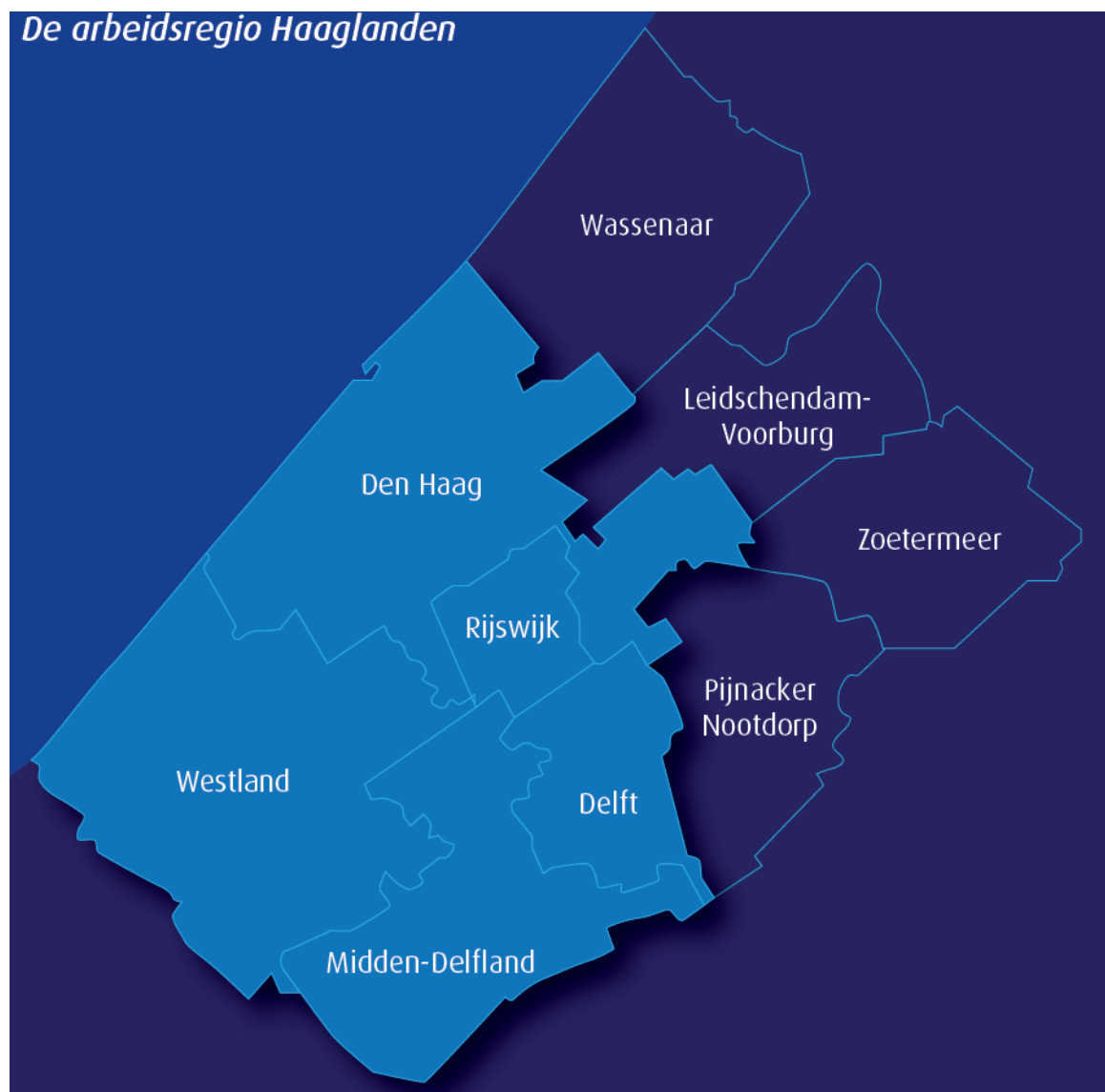
3. Markt en aanbieders

De dienst SZW heeft voor de re-integratie en participatie van WWB-ers een groot netwerk en intensief contact met:

- Werkgevers (lokaal en in de regio)
- Publiek – private samenwerking met uitzendbureaus (Tempo Team)
- Haagse groepen Stichting Dr. Schroeder van der Kolk Bedrijven
- Re-integratiebedrijven (Trix, Track, Haags Werkbedrijf)
- UWV Werkbedrijf
- Vrijwilligersorganisatie PEP (voorheen HOF)
- Haagse Welzijns Organisaties (HWO's)
- Stichting MEE (mogelijk bij overkomst Wajong doelgroep)
- ROC Mondriaan en Capabel Onderwijsgroep

Het Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid Haaglanden bevat de twee arbeidsmarktregio's:

- Haaglanden, die naast centrumgemeente Den Haag de gemeenten Delft, Midden-Delfland, Rijswijk en Westland omvat.
- Zuid-Holland Centraal omvat de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Voorschoten, Wassenaar, Lansingerland en centrumgemeente Zoetermeer.

Sector Zorg

1. Bestaande kaders

Voor de periode 2011-2014 heeft het college de volgende hoofddoelen:

1. Het bevorderen van de participatie van Hagenaars;
2. Het ondersteunen van de meest kwetsbare Hagenaars

Bij participatie gaat het om het aanbieden van faciliteiten om deelname van Hagenaars in wijken & buurten én in stedelijke netwerken te bevorderen. Bij ondersteuning gaat het om het bieden van voorzieningen voor Hagenaars in kwetsbare posities, om zo zelfstandig mogelijk deel te kunnen nemen aan de samenleving.

Specifieke kaders ten aanzien van het ondersteuningsaanbod:

- vrijwillig boven professioneel: daar waar mogelijk worden taken (mede) uitgevoerd door
- vrijwilligers waardoor professionals meer de ruimte krijgen zich te richten op hun eigenlijke werkzaamheden;
- collectief boven individueel: waar mogelijk worden voorzieningen en diensten in collectief verband aangeboden;
- generiek boven specifiek: voorzieningen en diensten zijn zoveel mogelijk algemeen in plaats van gericht op specifieke (sub)doelgroepen;
- focus op kwetsbare groepen.

Beleidskaders

Van verzorgingsmaatschappij naar participatiemaatschappij: Meerjarenbeleidsplan Wmo 2011-2014 'Zorg voor elkaar'; en uitvoeringsprogramma 'De Haagse participatiemaatschappij' (Participatienota) - RIS 180162

Cie brief Decentralisatie AWBZ begeleiding; stand van zaken - RIS 246565

Cie brief Stand van zaken decentralisatie AWBZ en bijlagen - RIS 259489

Verordening

Individuele voorzieningen voor maatschappelijke ondersteuning 2009

2. Planning kaderstelling

voorjaar 2014	Kadernota Wmo
november 2014	Beleidsplan Wmo
november 2014	Aangepaste Verordening Wmo

Begin 2014 moet er een nieuwe kadernota zijn, waarin de keuzes worden gemaakt over hoe de middelen verdeeld worden, welke voorzieningen, en hoe de sturing en verantwoording wordt ingericht. Input hiervoor zijn de onafhankelijke adviezen van de expertgroepen, de overkoepelende aanpak sociaal domein en het traject samenspraak met burgers dat in september-oktober 2013 loopt.

Bij voorkeur moeten voor 1 januari 2015 zoveel mogelijk personen worden geherindiceerd en (nieuw) aanbod krijgen. Anders is het niet haalbaar om de bezuiniging op te kunnen vangen.

3. Markt en aanbieders

120 instellingen beschikken over AWBZ-contracten, 80% van de klanten zit bij 16-20 instellingen.

Stichting MEE (middelen voor cliëntondersteuning komen ook naar de gemeente toe).

Cliëntenorganisaties/belangenbehartigers

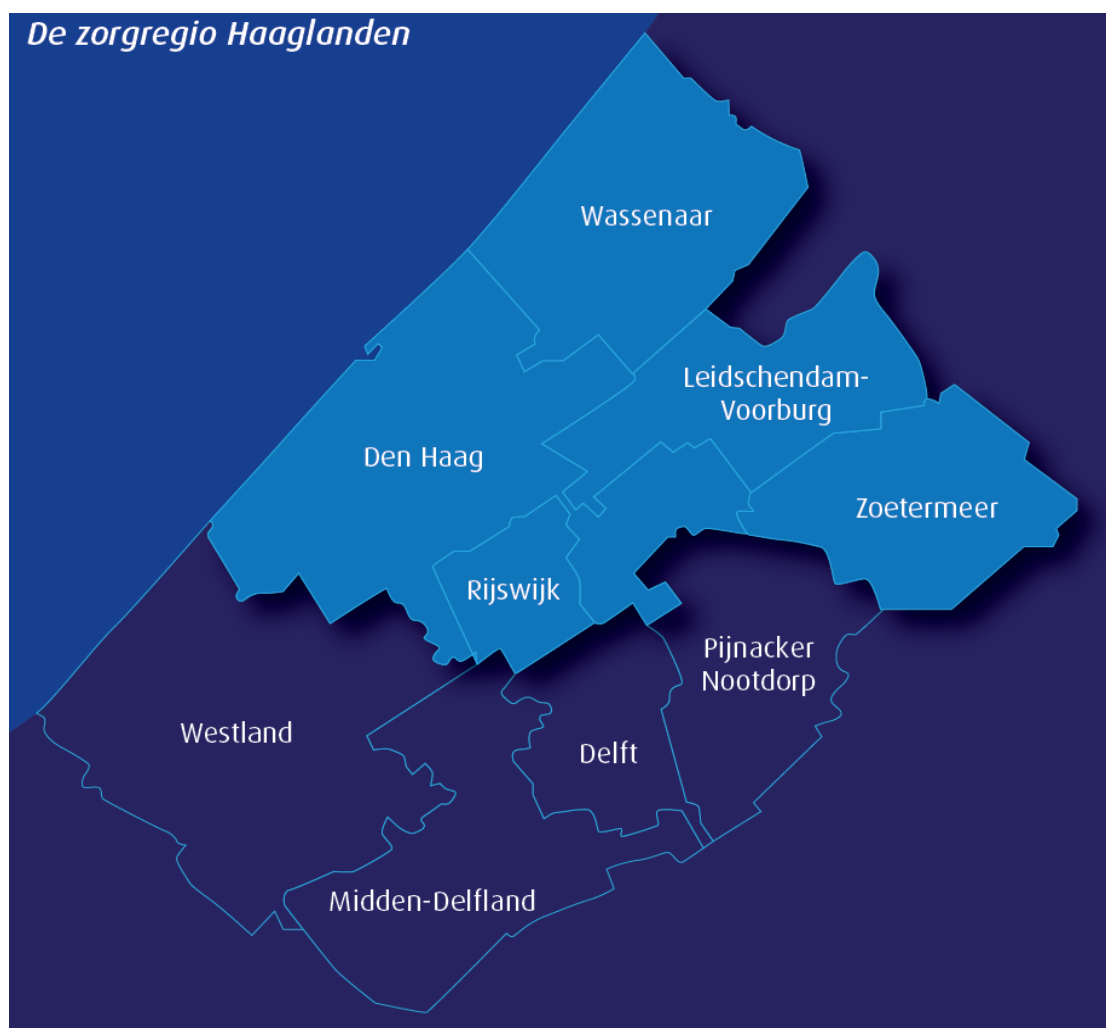
Profiel zorgaanbieders AWBZ (zorg in natura)

Aantal gecontracteerde zorgaanbieders 2012	136
waaronder "dochterorganisaties"	35
Aantal ("moeder") organisaties	101

AWBZ functies verdeeld over zorgaanbieders	
Totaal aantal AWBZ functies bij zorgaanbieders	276
Verdeling van de AWBZ functies over zorgaanbieders	
Pers. Verzorging basis	25%
Begeleiding basis indiv.	24%
Begeleiding basis groep	9%
Specifieke AWBZ functies (17 functies)	39%
ZZP	3%

Aantal AWBZ functies per zorgaanbieder	
1 AWBZ functie	52%
2 AWBZ functies	33%
3 AWBZ functies	10%
Meer dan 4 AWBZ functies	8%

Verdeling zorgaanbieders naar omvang cliënten		
	Aandeel populatie cliënten	Aandeel populatie zorgaanbieders
Meer dan 10 cliënten	84%	18%
Meer dan 100 cliënten	82%	14%
Meer dan 1000 cliënten	65%	5%

Sector Jeugd

1. Bestaande kaders

Programma Jeugd en gezin 2011-2014 (RIS181549)

Doelstelling

Den Haag is een jeugd- en gezinsvriendelijke stad:

- Waar kinderen en jongeren gezond en veilig kunnen opgroeien tot zelfstandige volwassenen
- Waar ouders actief en verantwoordelijk zijn
- Waar de jeugd zich optimaal kan ontplooiën en talenten maximaal worden benut
- Waar jeugdigen en gezinnen participeren in de samenleving
- Waar de samenleving betrokken is bij haar jeugd en andersom
- Waar de gemeente voor een vangnet zorgt als dat nodig is

Uitgangspunten beleid

Bij de uitgangspunten wordt verwezen naar:

- Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK).
- Vertrouwen in ouders en de kracht van het gezin
- Positief jeugdbeleid en de kracht van sociale netwerken

Uitgangspunten bij de aanpak

- Voortbouwen, anticiperen op nieuwe ontwikkelingen (zoals stelselherziening jeugdzorg) en zo mogelijk het vereenvoudigen van structuren en procedures.
- Opvoeden is een taak van ons allen. De gemeente pakt de regierol op als het gaat om het verbinden van partijen die zich bewegen in dit veld.
- Ruimte voor professionals om het gezin zo goed en zo passend mogelijk te kunnen begeleiden.
- Er ligt een grote bezuinigingsopgave (oplopend tot 3,6 miljoen per 2013). De volgende afwegingen zijn daarbij leidend:
 - bezuinigd wordt op professionele inzet gericht op participatie, vrijwillige inzet op participatie wordt ontzien
 - bij ondersteuning wordt vooral bezuinigd op dubbelingen in werksoorten en coördinatie.
 - een deel van de bezuinigingstaakstelling wordt ingevuld door afbouw van de inzet van middelen vanuit de voor jeugdzaken bestemde middelen, in het onderwijs.

Commissiebrief Voortgang transitie jeugdzorg en doorontwikkeling CJG (RIS254820)

Doel is jeugdigen sneller en effectiever te helpen door het zorgaanbod te ontschotten.

Samengevat zijn onze uitgangspunten:

- een op preventie gericht gezinsbeleid vanuit alle Haagse Centra Jeugd en Gezin (CJG);
- het versterken van het zelfoplossende vermogen van gezinsverbanden (en sociale omgeving);
- (jeugd)zorg wordt zoveel mogelijk gebundeld in (via) het CJG;
- in de sturing zitten prikkels (organisatorisch inhoudelijk en financieel) die leiden tot preventie,
- vroegsignalering en zorg op maat (zo zwaar als nodig en zo licht als mogelijk);
- het toepassen van het 1 kind/ gezin, 1 plan principe.

2. Planning kaderstelling

september/ oktober 2013	Raadsvoorstel CJG (sector)
medio november 2013	Nota Jeugd

Op 26/6/2013 hebben 9 gemeenten in Haaglanden besloten samen te werken bij de zwaar specialistische vormen van zorg (crisiszorg, jeugdreclassering, jeugdbescherming, woonvormen met nu geïndiceerde zorg, pleegzorg, open en gesloten klinische zorg).

Uiterlijk 31 oktober 2013 moeten regionale transitiearrangementen worden opgesteld (bedoeld om de continuïteit van zorg, het beperken van frictiekosten en discontinuïteit van infrastructuur te bewerkstelligen). De Transitiecommissie Stelstel Jeugd beoordeelt deze arrangementen, zijn deze niet voldoende, dan kan het Rijk een aanwijzing geven.

In de regio Haaglanden heeft het Bestuurlijk Overleg Jeugdzorg een besluit genomen dat verder gaat dan waarover landelijk afspraken zijn gemaakt. Daarbij zijn de volgende keuzes gemaakt:

- de gezamenlijke opdrachtgevers zijn de 9 samenwerkende gemeenten en het Stadsgewest, in nauwe afstemming met de zorgverzekeraars.
- met de zorgaanbieders wordt bepaald hoe het Uitvoeringsprogramma 2014 en het transitiearrangement 2015 eruit ziet. Het betreft organisaties die zorg leveren aan kinderen met een indicatie van Bureau Jeugdzorg Haaglanden, het CIZ of met een verwijzing van huisarts (GGZ of begeleiding).
- Voor transitiekosten is bij het Stadsgewest een budget gereserveerd (bedoeld voor investeringen in innovatie en vernieuwing)

Budget Jeugdzorg Haaglanden: op dit moment kost de jeugdzorg 113 miljoen, de bezuiniging loopt op tot 15 mln (in 2017).

Verdere proces

- Het onderzoek rond het model van het CJG is eind juli gereed, kort na het reces wordt de raad geïnformeerd.
- Eind oktober/ begin november ontvangt de raad informatie over het regionaal zorgarrangement
- Vaststellen van budgetten is pas in 2014 aan de orde als de gemeenten door het Rijk zijn geïnformeerd over de definitieve budgetten voor 2015.
- De vorming van een nieuw Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld is weliswaar een onderwerp dat ook het jeugdbeleid aangaat, maar is geborgd in de WMO. Over de uitwerking wordt de raad op een later moment geïnformeerd.
- Voorts ontvangt de raad eind 2013 de jeugdnota over het stelsel zorg voor de jeugd. Dit beleidskader is het onderliggende stuk voor de basisorganisatie en de samenwerkingspartijen om de uitvoering van de jeugdzorg in Den Haag goed te laten verlopen.

Bron: brief Regionale samenwerking jeugdzorg d.d. 18/7/2013 - RIS 260960

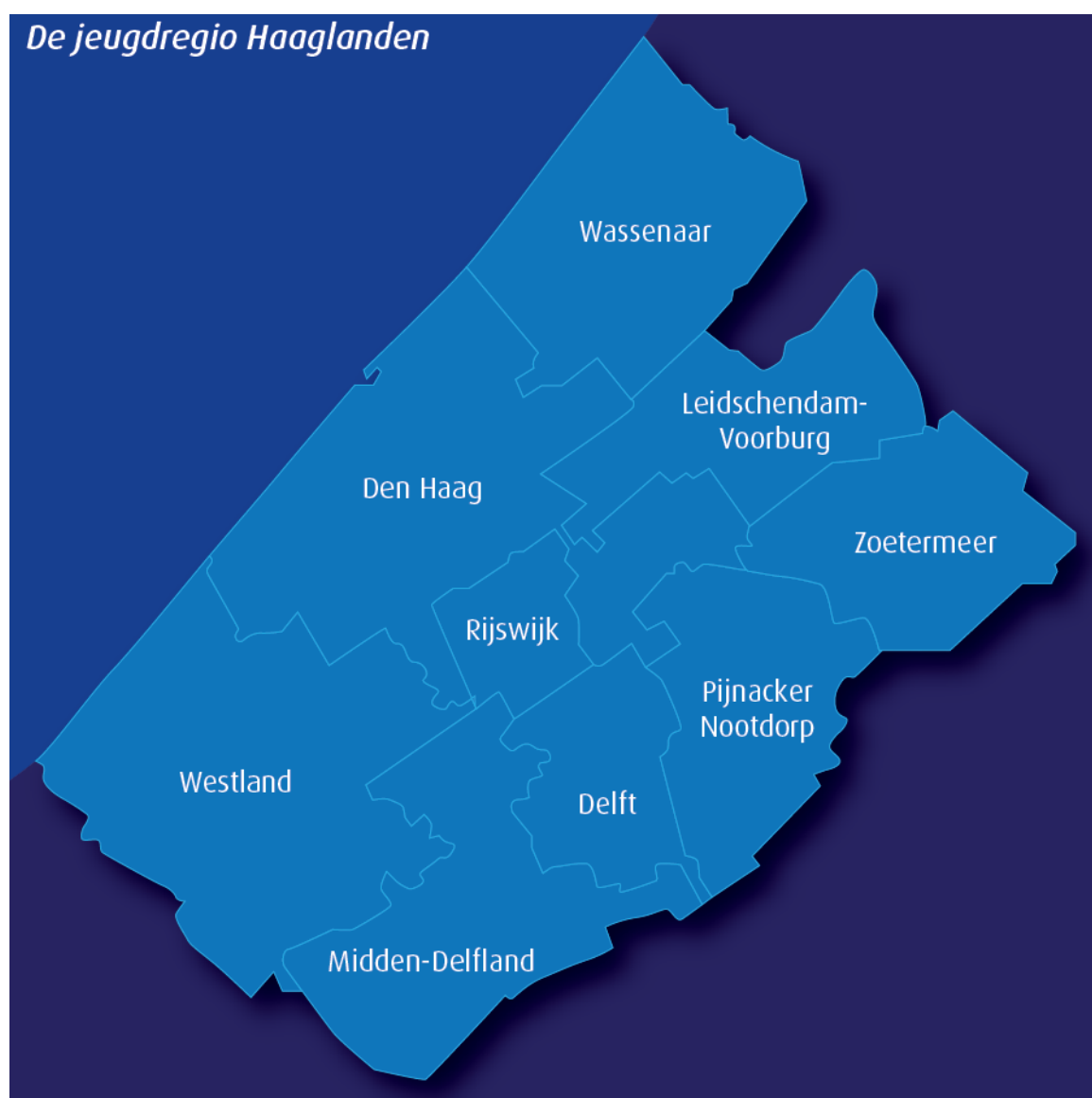
3. Markt en aanbieders

De in de tabel 'Marktaandelen Haaglanden' genoemde aanbieders zijn straks opgenomen in het Regionaal Transitiearrangement. In beeld zijn 8 grote aanbieders (de 7 uit de tabel en Middin), 6 middelgrote en een x-aantal niet regiogebonden aanbieders alsmede een nog onbekend aantal ZZP-ers.

Marktaandelen in 2012 Haaglanden

	Ambulant	Daghulp	Residentieel	Pleegzorg	Observatiediagnostiek
De Jutters	1618 (48,6%)	6 (4,1%)	16 (5,3%)		
GGZ Delfland	257 (7,7%)		--		
Horizon			18 (5,9%)	1 (<1%)	
Ipe de Bruggen	33 (1,0%)	49 (33,6%)	86 (28,3%)		
Jeugdformaat	1421 (42,7%)	91 (62,3%)	160 (52,6%)	513 (99+%)	4 (50%)
Leger des heils			13 (4,3%)		4 (50%)
Stichting Jeugdformaat – De Jutters combinatie	2 (0,1%)		11 (3,6%)		
Totaal	3331 (100%)	146 (100%)	304 (100%)	514 (100%)	8 (100%)

Bron: Startfoto jeugdzorg 9 gemeenten Haaglanden totaal, Initi8, Rotterdam, december 2012.

Sector Onderwijs

1. Bestaande kaders

Haagse Educatieve Agenda 'Haags talen erkend' (RIS 168480a)

De in de nota verwoorde ambities:

- het doorzetten van bewezen beleid
- het zichtbaar maken van talent
- het geven van een spilfunctie aan de school in de wijk
- het zorgen voor uitstekende huisvesting
- het zorgen voor uitstekende leerkrachten
- het maken van een koppeling tussen onderwijs en Den Haag als Internationale Stad
- van Vrede en Recht.

Agenda onderwijs-arbeidsmarkt "Geslaagd in het vak" (RIS248869)

Inzet op zeven speerpunten om het onderwijs en de arbeidsmarkt in Den Haag en Haaglanden beter op elkaar aan te laten sluiten.

Deze speerpunten zijn:

1. Leren en werken in de techniek aantrekkelijker maken;
2. Personeelstekorten in de zorg aanpakken;
3. Personeelstekorten in het onderwijs aanpakken;
4. Kansrijke clusters Vrede & Recht en Veiligheid versterken via onderwijs;
5. Ondernemerschap stimuleren via onderwijs;
6. Jongeren helpen met een goede loopbaanstart;
7. Stimuleren van dynamiek op de arbeidsmarkt.

2. Planning kaderstelling

najaar 2013	Nieuwe HEA

De opvolger van de HEA voor de periode 2014-2018, wordt in het najaar van 2013 ter bespreking en vaststelling aangeboden.

De samenwerkingsverbanden in het onderwijs krijgen door passend onderwijs meer bevoegdheden en meer budget. Ging het budget voor speciaal onderwijs, rugzakjes etc. voorheen rechtstreeks naar de scholen, nu gaat het naar het samenwerkingsverband. Zij moeten ook organiseren als ze de indicatiestelling laten verdwijnen wat er dan voor in de plaats komt.

De (twee) samenwerkingsverbanden moeten een plan indienen over de omgang met zorgleerlingen. Deze plannen worden aan de gemeente voorgelegd in een 'op overeenstemming gericht overleg'.

3. Markt en aanbieders

- de aanbieders van zorg voor leerlingen zijn dezelfde als bij Jeugd.
- preventie en aanpak voortijdig schoolverlaten ligt bij de scholen, gemeenten moeten vooral reageren op reeds uitgevallen jongeren (terug naar school of werk).
- jongeren die uit het praktijkonderwijs of SVO komen (dat zijn geen vsv'ers) en die voor sociale werkvoorziening, AWBZ of Wajong in aanmerking komen: zelfde aanbieders als bij Zorg en/of Werk.
- stageplaatsen etc. (zie Werk).

De onderwijsregio Haaglanden

